

umetnosti kot medija. Zgoraj smo videli, da ta opredelitev po Dantu žrtvuje identiteto umetnosti, ker jo jemlje kot objekt. Toda, ali napravi Danto kaj drugega? Ali njegova misel, da se umetnost konča s prihodom njene lastne filozofije, ki jemlje umetnost kot sredstvo za nekaj drugega (prehod na višjo stopnjo bivanja) umetnosti ne naredi za objekt?

Druga možnost kritike Dantove teorije pa je, da zavrnemo tudi njegovo razlago, kaj loči umetniški predmet (pisoar v galeriji) od drugih povsem enakih predmetov (pisoarjev na javnem stranišču). Zakaj neki ne bi odvrnili, da teh predmetov ne loči nič in da je sklicevanje na interpretacijo (in vso heglovski ozadje, s pomočjo katerega se skuša Danto izogniti relativizmu) zmotno? Utemeljitev te kritike bi seveda zahtevala izčrpno razpravo, ki se je zaradi razumljivih prostorskih omejitev tukaj ne morem lotiti. Morda pa kdaj drugič. Omenim naj samo, da skuša Danto s svojo teorijo osmisлити umetniško delovanje v sodobnem času in iz umetnosti izključiti trende, ki si po njegovem ne zaslužijo imena umetnosti. V tem bi ga vsekakor veljalo podpreti. Toda tudi, če poskušamo takšno razmejitev vpeljati z neko evolucijo umetniškega udejstvovanja, morda evolucija, ki ukine umetnost v imenu filozofije umetnosti (ali umetnostne zgodovine), ni edini odgovor.

Andrej Adam

**INFORMATIVNA PRIROČNIKA
O SLOVENSKIH KNJIŽEVNIKIH**
Marjeta Žebovec: Slovenski književniki, rojeni do leta 1899. Ljubljana: Karantanija, 2005.

Marjeta Žebovec: Slovenski književniki, rojeni od l. 1900 do 1919. Ljubljana: Karantanija, 2006.

Prvi dve knjigi prinašata krajše zapise o skoraj dvesto slovenskih besednih ustvarjalcih, razvrščenih po letnici rojstva; prva pa tudi podatke iz obdobja pismenstva in nadaljnjih slovstvenozgodovinskih obdobj.

Medtem ko sta v predgovoru prve knjige napovedani še dve in bi se tako slovstveni priročnik zaokrožil v trilogijo, pa Marjeta Žebovec v drugi knjigi že obeta tudi četrto. Tako ostaja obseg zamišljenega priročnika odprt in se utegne še širiti.

Izbor uvrščenih avtorjev je dokaj svojevrsten, doslej nenavaden. Izhaja iz namena zajeti čim več imen, a ne le uveljavljenih in na neki način kanoniziranih ustvarjalcev, najsi jih uzakonjajo šolske potrebe ali pa merila stroge stroke.

V tem širokem izboru pa tiči past. Ali dosegajo avtorji dovolj viden ustvarjalni vzpon ali ostajajo na ravni občasnega literarjenja?

Žebovecva v predgovoru k prvi knjigi pove, da se je odločila za najbolj objektivno klasifikacijo. Vidi pa jo v tem, da besedne ustvarjalce razporedi po letnici rojstva, koliko visoko pa kdo seže, naj »presodi vsak bralec sam«. Ona da jih želi osvetliti »s človeške plati«. Povsem se izogne vsaki vrednostni oceni njihovih del. Tako pristane priročnik na informativnem sidrišču. Na pogled je sicer takoj opazna dolžina posameznih zapisov in avtorica jo pojasnjuje, češ »nekateri imajo bolj razgibano življenje, drugi manj; nekdo se rad fotografira, drugi ne«. Opazen je tudi delež slikovnega gradiva. Težišče so fotografije iz osebne življenjske poti: družinske, prijateljevalne, družbene ... Podkrepijo jih informativni podzapiski, da obenem z življenjepisom in zgovornimi naslovnici uvrstijo ustvarjalce med preproste prebivalce planeta. Zaživijo namreč povsakdanjeno v krogu družine, prijatelj in različnih dogodkov.

V drugi knjigi Žebovecva zapiše, da so le-ti »občutlivejši kot ljudje, ki nimajo

umetniškega talenta /.../; mogoče so pa pisatelji še občutljivejši za tegobe drugih, prepoznavajo trpljenje bližnjega, ki ga marsikdo drug ne opazi. Prav zaradi tega lahko pišejo tako, da se njihova dela dotaknejo src in spodbujajo bralca k večji pozornosti do sočloveka. Večina književnikov je poročena ...« S takimi in podobnimi mnenji Žebovčeva ustvarjalce na neki način ocenjuje; tovrstni slog predgovora pa umešča priročnik med gradivo za manj zahtevnega uporabnika, predvsem za ljubitelja domače književnosti, med katere se prišteva tudi sama in je bilo to dejstvo močna spodbuda za naporno delo zbiranja dokaj raznovrstnega gradiva.

Posebno vrednost vidi Žebovčeva v anekdotičnih osvetlitvah, kar ni značilnost drugih slovstvenih priročnikov, se pa posebno na šolski ravni izkaže kot popestritev učne snovi.

Znotraj časovnega razpona so predvsem v prvi knjigi avtorji razvrščeni v slovstvenozgodovinska obdobja, medtem ko se v drugi knjigi ta oklep povsem odpre v časovno ujetost življenja in dela posameznikov. Abecedni seznam ustvarjalcev, viri, literatura, slikovno in elektronsko gradivo lahko veljajo kot dodana vrednost. Uporabnost bi povečale še navedbe izbranih knjižnih ocen, intervjujev, portretnih zapisov ob posameznem avtorju, prav tako pa razvrstitev del po literarnih zvrsteh.

Knjigi prinašata tudi zapise o posameznikih, ki so ustvarjali ali pa še delujejo zunaj meja matične domovine. Oprti sta na načelo popreproščenosti in prijazne anekdotičnosti. Ob vsakem avtorju so posebej navedena njegova temeljna dela; žal pa jim ni dodana letnica izida.

V predgovoru Žebovčeva zatrdi: »Slovinci smo ustvarjalni, radi pišemo in bemo.« Tudi v tem tiči del spodbude, da bi ljudi – šolarje in druge bralce – seznanila z gostosevci domačega leposlovja, pa so se ji kljub vsej prizadevnosti in iskanju

doslej izmuznila še mnoga imena. Tudi Joža Lovrenčič, Jože Pogačnik, France Vodnik, Marija Kmetova, Manica Komanova, Hugo Rožnik, Peter Bohinjec ... A taka je usoda celo najbolj popolnih priročnikov – da niso popolni.

V delti domačega literarnega veletoka ni tako preprosto loviti bolj in manj velike ribe. Žebovčeva si je pomagala na različne načine, tudi s tem, ko jo je kdo povprašal, ali bo uvrstila v svoj popis tudi ... Prihranila bi si nekaj skrbi in se zavarovala pred bolj ali manj drobnjakarskimi očitki, če bi se odločila za timsko nabiranje literarnih imen.

Nehote se bralcu pritakne misel, koliko globine je v dva tri kratke stolpce možno zajeti iz petdesetih in še več let ustvarjalnega, ne zgolj fizičnega življenja, posebno, ker želi zbirateljica gradiva osvetliti ustvarjalce iz, kakor pravi, človeške plati. Do neke mere ji pri tem res pomaga slikovno gradivo.

Knjigama ne gre oporekati informativnosti. Če pa izstopata iz ustaljenega zarisa in kroga in orbite visokostrokovne manire, jima ostane ta adut, da sta berljivi.

Nimata namena segati v višave. Ko ostajata močno pri tleh, pa zmoreta vzbuditi zanimanje pri marsikom, ki ga sicer področje književnosti ne briga prav veliko. Očitno je to vodilo tudi založbo Karantanija, da je tako obsežen knjižni zalogaj uvrstila v svoj program.

Realna in pravična ocena bo lažja, ko bo delo, ki se ga je slavistka Marjeta Žebovec pogumno in z veliko mero navdušenja lotila, dokončano.

Berta Golob